

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Факультет іноземної філології

Кафедра романської філології

ОКСАНА ГАЛЯН

**«МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА АКАДЕМІЧНА
ДОБРОЧЕСНІСТЬ»**

Видання друге, перероблене і доповнене

Луцьк

Вежаа-Друк

2023

УДК 001.891:[388.014:172-028.42(072)

Г-17

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 2 від 25 жовтня 2023 року)*

Рецензенти:

Мартинюк О.М. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри романської філології Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Гордієнко Ю.А. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри практики англійської мови Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Галян О.В.

Г-17 Методологія наукових досліджень та академічна доброчесність.

Видання друге, перероблене і доповнене. Луцьк : Вежа-Друк, 2023. 38 с.

Методична розробка має на меті ознайомити здобувачів освіти із основними принципами та нормами академічної доброчесності, теоретичними основами методології науково-дослідної діяльності. Містить лекційний матеріал, спеціально розроблені практичні навчальні завдання, перелік запитань для здійснення здобувачами самоконтролю за ступенем засвоєння ними теоретичного і методичного матеріалу, список рекомендованої літератури та інформаційних ресурсів.

Методичні рекомендації призначені для студентів вищих навчальних закладів, аспірантів та всіх, хто цікавиться основами методології наукових досліджень.

УДК 001.891:[388.014:172-028.42(072)

© Галян О. В., 2023

© Волинський національний університет
імені Лесі Українки, 2023

ВСТУП

Наукова діяльність у вищих навчальних закладах є невід'ємною складовою освітнього процесу й здійснюється з метою інтеграції наукової, навчальної та виробничої діяльності в системі вищої освіти. Успішність наукової діяльності неможлива без знання принципів та норм академічної доброчесності, методології, теорії, технології, методів та організації дослідження.

Навчальна дисципліна «Методологія наукових досліджень та академічна доброчесність» вивчає суть методології і методів, вибір напрямку та теми наукового дослідження, організацію науково-дослідної роботи. Об'єктом даного курсу є вивчення засобів, методів та прийомів наукового дослідження, за допомогою яких суб'єкт наукового пізнання одержує нові знання про реальну дійсність. Предметом дослідження є поняття і методи науки, їх сфера застосування.

Знання з навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень та академічна доброчесність» необхідні студентам, аспірантам, співробітникам наукових підрозділів – усім тим, хто бере участь у навчальному й науковому процесах. Успішне володіння навичками дослідження і творчої роботи допомагає здобувачам освіти досить легко адаптуватися в професійну діяльність, сприятиме розвитку раціонального, творчого мислення, застосовувати наукові знання в практичну площину.

Лекція №1

Методологічні основи наукового пізнання та творчості.

Поняття про методологію наукового дослідження

Наукова діяльність у вищих навчальних закладах є невід'ємною частиною освітнього процесу. Закон України «Про вищу освіту» визначає основні завдання наукової діяльності у вищих навчальних закладах, до яких належать органічна єдність змісту освіти й програм наукової діяльності; створення стандартів вищої освіти, підручників і навчальних посібників з урахуванням досягнень науки й техніки; упровадження результатів наукових досліджень у практику; безпосередня участь суб'єктів навчально-виховного процесу в науково-дослідних роботах, що проводяться у вищому навчальному закладі; організація наукових, науково-практичних, науково-методичних семінарів, конференцій, олімпіад, конкурсів науково-дослідних, курсових, магістерських, дипломних та інших робіт учасників навчально-виховного процесу.

Успішне визначення завдань проведення науково-дослідної роботи, одержання практичної цінності її результатів зумовлені правильним використанням основ методології наукових досліджень. Єдиного визначення поняття „методологія” не існує. Сьогодні під *методологією* мають на увазі таке:

- сукупність пізнавальних засобів, методів, прийомів;
- науку про методи дослідження;
- сукупність методів, способів, прийомів та їх послідовність, визначену під час розробки наукового дослідження;
- схему, план, розв'язання поставленої науково-дослідної задачі.

Методологія – це вчення про систему методів наукового пізнання та перетворення реальної дійсності. В буквальному розумінні методологія – це вчення про метод.

Головною метою методології є вивчення тих засобів, методів та прийомів наукового дослідження, за допомогою яких суб'єкт наукового пізнання одержує нові знання про реальну дійсність. Предмет її вивчення – це поняття і методи науки, їх сфера застосування.

Методологія науки може бути *загальною або конкретно-науковою*. *Загальна методологія* науки досліджує закони розвитку наукового пізнання в цілому. Водночас методологія ґрунтується на законах окремих наук, особливостях пізнання конкретних процесів і проявляється у здійсненні теоретичних узагальнень, принципів методів дослідження окремих наук. Тому вона виступає і як *конкретно-наукова*.

Методологія виконує різні функції:

- визначає способи здобуття наукових знань, які відображають динаміку процесів та явищ;
- передбачає особливий шлях, за допомогою якого може бути досягнута науково-дослідна мета;
- забезпечує всебічність отримання інформації щодо процесу чи явища, що вивчається;
- допомагає введенню нової інформації;
- забезпечує уточнення, збагачення і систематизацію термінів і понять у науці;
- створює систему наукової інформації, яка базується на об'єктивних явищах, і логіко-аналітичний інструмент пізнання.

Методологія має два аспекти: ***теоретичний та нормативний***.

Теоретичний аспект передбачає визначення основних закономірностей цієї галузі знань як вихідних положень наукового пошуку, виявлення й оцінку суспільної цінності, соціальної ролі теорії або теоретичного положення, рекомендацій (світоглядна функція).

Нормативний аспект охоплює вивчення загальних принципів підходу до різних об'єктів дійсності, різних класів наукових задач, вивчення системи загальних і спеціальних методів і прийомів наукового дослідження.

Основні елементи та форми методології наукового дослідження

Теоретичний рівень наукового дослідження пов'язаний з глибоким аналізом наукових фактів, проникненням у суть явищ, що досліджуються, пізнанням та формулюванням законів науки, тобто з поясненням предметів і процесів реальної дійсності. Результати теоретичного дослідження знаходять своє вираження в таких формах, як *закон, теорія, наукова гіпотеза*.

Закон – внутрішній суттєвий та стійкий зв'язок явищ, що зумовлює їх упорядковану зміну.

Теорія – система узагальненого достовірного знання про той чи інший «фрагмент» дійсності, яка описує, пояснює та передбачає функціонування певної сукупності об'єктів, що його складають.

Гіпотеза – система умовиводів, за допомогою яких на основі ряду фактів робиться висновок про існування об'єкта, зв'язки або причини явища, причому цей висновок не можна вважати абсолютно достовірним.

На основі емпіричних даних на теоретичному рівні дослідження відбувається об'єднання за допомогою думки об'єктів, що досліджуються, осягнення їх суті, законів існування, які становлять собою основний зміст теорій. По-перше, дослідник пізнає суть об'єктів, що вивчаються; по-друге, на теоретичному рівні відбувається осягнення об'єктивної істини у всій її конкретності та повноті змісту. На основі теоретичного пояснення та пізнаних законів відбувається наукове передбачення майбутнього.

Таким чином, **метою теоретичних досліджень** є виявлення важливих зв'язків між об'єктом, що досліджується, та навколишнім середовищем, пояснення та узагальнення результатів емпіричного дослідження, виявлення загальних закономірностей та їх формалізація.

Теоретичне дослідження завершується формуванням *теорії* – системи наукових достовірних знань у формі тверджень і доказів, яка не обов'язково пов'язана з побудовою її математичного апарату.

Теоретичне дослідження включає такі процедури:
– аналіз суті процесів, явищ;

- формулювання гіпотези дослідження;
- побудову (розроблення) фізичної моделі;
- проведення математичного дослідження;
- аналіз теоретичних рішень;
- формулювання висновків.

Якщо не можна провести математичне дослідження, то робоча гіпотеза формулюється в словесній формі із залученням графіків, таблиць тощо. Теоретичні дослідження відіграють велику роль у процесі пізнання об'єктивної дійсності, оскільки вони дозволяють глибоко проникнути в суть природних явищ, створюють наукову картину світу, що постійно розвивається.

Теоретичні дослідження є функцією мислення, яка полягає в тому, щоб відкривати, перевіряти, частково освоювати різні сфери природи, створювати та розвивати світогляд.

Лекція №2

Поняття про метод наукового дослідження. Типологія методів наукового дослідження.

Розвиток методології науки пов'язаний з розвитком методів наукового пізнання дійсності. *Метод (від грец. **methodos** - спосіб пізнання)* – це спосіб, шлях пізнання та практичного перетворення реальної дійсності, система прийомів та принципів, що регулюють практичну та пізнавальну діяльність людей.

Таким чином, щодо наукового дослідження метод визначається як сукупність визначених правил, прийомів, способів і норм пізнання певного суб'єкта чи явища.

Типологія методів наукового дослідження.

В сучасному наукознавстві успішно працює багаторівнева методологічна класифікація методів наукового пізнання, згідно з якою за

ступенем спільності та сферою дії методи наукового пізнання поділяються на *загальні філософські, загальнонаукові, окремо наукові, дисциплінарні та міждисциплінарні методи дослідження*.

Загальні методи – це система принципів, прийомів, що мають загальний, універсальний характер, є абстрактними, суворо не регламентовані, не піддаються формалізації та математизації і не замінюють спеціальних методів (методів окремих наук).

Методи окремих наук – це сукупність способів та принципів пізнання, прийомів і процедур дослідження, що застосовуються в тій чи іншій науці. **Загальнонаукові методи** дослідження можна класифікувати залежно від рівнів пізнання – *емпіричного або теоретичного*, на яких вони (методи) застосовуються.

На емпіричному рівні переважає живе споглядання (чуттєве пізнання), раціональний момент тут наявний, але має підпорядковане значення. Тому досліджуваний об'єкт відображається переважно з боку зовнішніх зв'язків та проявів, що доступні живому спогляданню. Збирання фактів, їх первинний опис, узагальнення, систематизація – характерні ознаки емпіричного пізнання.

До основних методів, які використовуються на **емпіричному рівні** дослідження, можуть бути віднесені: *спостереження, порівняння, вимірювання, експеримент, абстрагування, аналіз і синтез*. Теоретичний рівень дослідження пов'язаний з більш глибоким аналізом фактів, з проникненням у сутність досліджуваних явищ, з пізнанням та формулюванням законів, тобто з поясненням реальної дійсності.

До основних методів, які використовуються на **теоретичному рівні** дослідження, можуть бути віднесені: *індукція і дедукція, ідеалізація, формалізація та інші*.

Спостереження – це цілеспрямоване, систематичне, планомірне, активне вивчення предметів та явищ реальної дійсності, що знаходяться в

природному стані або в умовах наукового експерименту. Під спостереженням також розуміють апробацію, обґрунтування висунутих гіпотез або проміжних результатів дослідження. Вчений використовує спостереження з метою збору наукових фактів для винайдення способу розв'язання проблеми (висування та доведення гіпотези). **Наукові факти** – відбиті свідомістю факти дійсності, причому перевірені, осмислені та зафіксовані мовою науки у вигляді емпіричних суджень.

Порівняння – один із найбільш поширених методів пізнання, який дозволяє встановити подібність та розбіжність предметів та явищ. Недарма говорять, що «все пізнається в порівнянні». У результаті порівняння виявляється те загальне, що притаманне ряду об'єктів. Різновидом порівняння є аналогія.

Аналогія – метод наукового дослідження, завдяки якому досягається пізнання одних предметів і явищ на основі їх подібності з іншими. Одним із різновидів методу аналогій є метод моделювання.

Моделювання – метод наукового пізнання, що ґрунтується на заміні предмета або явища, що досліджуються, на їх аналог – модель, що містить істотні риси оригіналу.

Вимірювання – це метод дослідження, за допомогою якого визначається числове значення деякої величини з використанням одиниці вимірювання об'єкта.

Експеримент – метод емпіричного дослідження, що базується на активному та цілеспрямованому втручанні суб'єкта у процес наукового пізнання явищ та предметів реальної дійсності шляхом створення контрольованих та керованих умов, що дозволяють виділяти визначені якості, зв'язки в об'єкті, що досліджуються, та багатократно їх відтворювати.

Абстрагування – метод, який дає змогу переводити від конкретних питань до загальних понять і законів розвитку. Зміст цього методу полягає в суттєвому відволіканні від несуттєвих властивостей, зв'язків, відносин,

предметів та в одночасному виділенні, фіксуванні певних сторін цих предметів, які цікавлять дослідника.

Конкретизація – метод дослідження предметів у всій їх різноманітності, у якісній багатогранності реального існування на відміну від абстрактного вивчення предметів.

Аналіз – метод дослідження, що полягає в уявному або практичному розчленуванні цілого на складові частини, кожна з яких аналізується окремо у межах єдиного цілого.

Синтез – метод вивчення об'єкта у його цілісності, у єдиному взаємному зв'язку його частин. У процесі наукових досліджень синтез пов'язаний з аналізом, оскільки дає змогу поєднати частини предмета (об'єкта чи явища), розчленованого в процесі аналізу, встановити їх зв'язок і пізнати предмет (об'єкт чи явище) як єдине ціле.

Індукція – метод дослідження, при якому загальний висновок про ознаки множини елементів виводиться на основі вивчення цих ознак у частини елементів однієї множини.

Дедукція – метод логічного висновку від загального до часткового, тобто спочатку досліджують стан об'єкта в цілому, а потім його складові елементи.

Метод ідеалізації – конструювання подумки об'єктів, яких немає в дійсності або які практично нездійсненні. Мета ідеалізації – позбавити реальні об'єкти деяких притаманних їм властивостей і наділити (подумки) ці об'єкти певними нереальними і гіпотетичними властивостями.

Формалізація – метод вивчення різноманітних об'єктів шляхом відображення їхньої структури у знаковій формі за допомогою штучних мов, наприклад, мовою математики.

Історичний метод дослідження є важливим знаряддям пізнання суспільних явищ та процесів. Його сутність полягає у вивченні всіх явищ та процесів у динамічному розвитку, становленні та у зв'язку з конкретними етапами історії суспільства

Лекція №3

Вибір напрямку наукового дослідження. Поняття наукової проблеми

Наукова проблема – питання, що потребує наукового вирішення; завдання для пошуку невідомого; сукупність нових діалектично складних теоретичних або практичних питань, які суперечать існуючим знанням або прикладним методикам у конкретній науці і потребують вирішення за допомогою наукових досліджень.

Правильна постановка та чітке формулювання проблеми не менш важливе, ніж її вирішення. Вибір проблеми значною мірою визначає як стратегію дослідження взагалі, так і напрям наукового пошуку зокрема. Джерелами наукових проблем є як практика, так і потреби власне науки (необхідність удосконалення методів наукового дослідження, уточнення категорійно-понятійного апарату тощо). Залежно від способу вирішення всі проблеми можна поділити на три типи: **інформаційні, аналогові та гіпотетичні**.

Інформаційна проблема характерна для проблемного викладення. Ключ до вирішення інформаційної проблеми науковець знаходить у літературних джерелах.

Аналогова проблема (аналогічні способи вирішення) характерна для групи практичних проблем. Поставлена проблема даного виду не завжди потребує нового способу вирішення (навіть за умови існування нових фактів), а вирішується за аналогією.

Гіпотетичні проблеми вирішуються шляхом суджень та умовиводів у ході висування припущень, гіпотез, їх перевірки та обґрунтування.

Будь-яка наукова робота починається з формулювання проблеми, яку необхідно вирішити. Це завдання передбачає виконання цілого комплексу робіт і реалізується в декілька етапів:

- *визначення мети* (на основі вивчення планів науково-дослідних робіт; науково-дослідної тематики, передбаченої планами галузевих міністерств,

відомств, академій наук; тем-завдань, замовлень на проведення досліджень; цільових комплексних, галузевих і регіональних науково-технічних програм тощо);

- *постановка проблеми* на основі вивчення літературних джерел, ознайомлення з тими питаннями, які вже вирішені, ознайомлення з науковими роботами, які дають уявлення про галузь дослідження);

- *розроблення структури проблеми* (її конкретизація на основі уточнення мети дослідження; уточнення змісту проблеми; виділення підпроблем; визначення конкретних завдань; вибору методів дослідження);

- *визначення актуальності проблеми*.

У прикладному дослідженні замість формулювання проблеми можна скласти список конкретних запитань, на які необхідно одержати відповіді. У сформульованій проблемі вже міститься мета дослідження, яка в процесі дослідження може розвиватися, збагачуватися, але її суть залишається тією ж, поки проблема не буде вирішена.

Одночасно з формулюванням проблеми визначається головний напрям дослідження, його основна ідея. Ця ідея є важливою категорією, що визначає, за яким напрямом буде будуватися дослідження проблеми і як буде сформульована *гіпотеза*, тобто наукове припущення, що висувається для пояснення явищ дійсності (процесів) або причин, які зумовлюють певний наслідок, і потребує перевірки дослідом та теоретичного обґрунтування. Якщо гіпотеза узгоджується з науковими фактами, то в науці її називають теорією або законом.

Поняття теми дослідження та її формулювання.

Оскільки наукова проблема є сукупністю складних теоретичних або практичних питань, то в процесі наукового дослідження проблему поділяють на складові компоненти – *теми*.

Тема – частина наукової проблеми, що охоплює одне або декілька питань дослідження. Вибору теми передують досконале ознайомлення з вітчизняними та зарубіжними джерелами інформації з обраного напрямку

наукового дослідження. Тема – це не просто назва наукової роботи, а намічений результат дослідження, спрямований на розв’язання конкретного питання. Це відображення наукової проблеми в її характерних рисах, тому формулювання теми уточнює проблему, окреслює межі дослідження, конкретизує основний задум. Водночас тема є основною планово-обліковою одиницею під час організації наукових досліджень.

За напрямками теми поділяють на *теоретичні, методологічні та організаційні*.

Теоретичні теми передбачають дослідження окремих концепцій теорії відповідної науки, які стосуються її наукових законів.

Методологічні теми стосуються елементів методів конкретних наук, що застосовуються в процесі вивчення їх об’єктів.

Організаційні теми включають організацію досліджень за конкретними науковими напрямками і застосування одержаних результатів у практичній діяльності.

За причиною виникнення розрізняють три види тем: *теми, які виникають у результаті розвитку проблем, над якими працює певний науковий колектив; ініціативні теми; теми на замовлення*.

Процес формування теми дослідження включає такі **етапи**:

- вибір теми;
- обґрунтування, уточнення теми;
- конкретизація теми;
- формулювання назви теми;
- затвердження теми.

Розглянемо окремі **етапи формування теми дослідження**. Вибираючи тему наукового дослідження, можна скористатися такими прийомами:

дослідити стан наукових розробок; ознайомитись із новими результатами досліджень у суміжних сферах науки; оцінити стан розробки методів дослідження; здійснити перегляд відомих наукових рішень за допомогою нових методів, із нових теоретичних позицій, під новим кутом

зору, на більш високому рівні з урахуванням нових, важливих наукових фактів.

У ході обґрунтування (уточнення) і конкретизації теми слід урахувати такі критерії: актуальність; ефективність розроблення; новизна і перспективність; наявність теоретичної бази; її відповідність спрямованості наукової роботи відповідного закладу (установи); здійсненність розроблення в умовах конкретного дослідження.

Під **актуальністю теми** маємо на увазі її значущість, тобто необхідність та невідкладність розгляду для потреб розвитку економіки країни, галузі, підприємства.

Головним критерієм актуальності теми виступає можливість забезпечення найбільшого ефекту.

На стадії формулювання теми наукового дослідження визначають її назву – змістовний заголовок. У назві теми наукової роботи мають бути відображені спрямованість дослідження (проблему, мету або укрупнене завдання), галузь використання, об'єкт і предмет дослідження.

Мета і завдання дослідження

Ураховуючи назву наукової роботи, визначені об'єкт та предмет, формулюється мета дослідження, що зазначає, яку найбільш важливу проблему або завдання має намір вирішити дослідник.

Мета дослідження – це очікуваний кінцевий результат, що зумовлює загальну спрямованість і логіку дослідження (теоретичного або прикладного).

Мета визначається відповіддю на запитання: «Для чого проводиться дослідження?». Чітке формулювання конкретної мети – одна з найважливіших методологічних вимог до програми наукового дослідження. Мета дослідження полягає у вирішенні наукової проблеми шляхом удосконалення вибраної сфери діяльності конкретного об'єкта. Поставленої мети слід обов'язково досягти: на завершальному етапі досліджень необхідно перевірити, чи відповідають висновки поставленій меті. Мета формулюється

лаконічно, вона має точно виражати те основне, що намагається зробити дослідник.

Мета конкретизується та розвивається у завданнях дослідження.

Завдання дослідження визначають для того, щоб конкретніше реалізувати його мету. Завдання наукового дослідження, як правило, полягають у такому:

- вирішення теоретичних питань, пов'язаних із проблемою дослідження (уведення до наукового обігу нових понять, розкриття їх суті й змісту; розроблення нових критеріїв і показників, принципів, умов і факторів застосування окремих методик і методів);

- виявлення, уточнення, поглиблення, методологічне обґрунтування суті, природи, структури об'єкта, що вивчається; виявлення тенденцій і закономірностей процесів; аналіз реального стану предмета дослідження, динаміки, внутрішніх протиріч розвитку;

- виявлення шляхів та засобів удосконалення явища, процесу, що досліджується (практичні аспекти роботи); обґрунтування системи заходів, необхідних для вирішення прикладних завдань;

- експериментальна перевірка розроблених пропозицій щодо вирішення проблеми, підготовка методичних рекомендацій для їх застосування на практиці.

Завдання мають розглядатись як основні етапи наукового дослідження.

Частіше за все формулювання таких завдань здійснюється у вигляді певного набору підпитань. Наприклад: «виявити...», «розробити...», «експериментально перевірити...» тощо.

Формулювання мети й визначення завдань наукового дослідження належить до найважливіших творчих етапів вирішення проблеми. Мета і завдання дослідження мають бути чітко викладені, передбачати розроблення нових напрямів розвитку, удосконалення існуючої методології чи створення нових методик.

Будь-яке наукове дослідження проводиться у певній послідовності:

- 1) формулювання теми, мети і завдань дослідження;
- 2) теоретичні дослідження;
- 3) експериментальні дослідження;
- 4) аналіз і оформлення результатів наукового дослідження;
- 5) упровадження й ефективність наукового дослідження.

Незалежно від теми науково-дослідна робота повинна обов'язково містити такі розділи:

- вступ;
- огляд літератури;
- експериментальна частина;
- висновки і пропозиції;
- перелік використаної літератури;
- додатки.

Вступ має коротко розкривати суть і стан наукової проблеми (завдання), її значущість, підстави та вихідні дані для розроблення теми, обґрунтування необхідності проведення дослідження. У вступі достатньо кількома реченнями висловити головне – суть проблеми. Шляхом критичного аналізу та порівняння з відомими рішенням проблеми (наукового завдання) обґрунтовують актуальність і доцільність роботи.

Обґрунтування актуальності передбачає відповідь на питання: чому цю проблему потрібно вивчати в даний час? Висвітлення актуальності не повинно бути багатослівним.

На підставі виявленої проблеми та обґрунтованої актуальності дослідження формулюється мета роботи та визначаються завдання.

В огляді літератури викладається стан досліджуваного питання за даними попередньо опрацьованої інформації. Наприкінці огляду наводиться обґрунтування необхідності виконання зазначеної роботи. На підставі проведеного огляду формулюється і планується зміст дослідження. В огляді обов'язково роблять посилання на джерела використаної літератури.

На початку експериментальної частини викладається таке:

- загальний план проведення дослідження;
- об'єкти дослідження та їхні характеристики;
- методи розв'язання завдань і їхні порівняльні оцінки, кількість повторюваних дослідів, описуються нові та маловідомі характеристики апаратури й методи дослідження, на загальновідомі методи й аналізи тільки роблять посилання.

Потім послідовно викладається хід дослідження із зазначенням технологічних закономірностей, які вивчалися. Результати дослідження, якщо це можливо, слід наводити у вигляді таблиць, графіків, діаграм. Розрахункові таблиці подаються в додатку до роботи.

У наступному розділі роботи зазначаються висновки і пропозиції, тобто підсумовуються результати науково-дослідної роботи. Наводяться дані про нові технологічні процеси; розробку наукових основ і нових методів та принципів дослідження; упорядкування алгоритмів і програм технологічних процесів; нові якісні та кількісні характеристики досліджуваних об'єктів та ін. У першому пункті висновків коротко оцінюється стан досліджуваного питання. Далі розкривають методи вирішення зазначеної наукової проблеми (завдання), їх практичний аналіз, порівняння з відомими розв'язаннями. У висновках необхідно наголосити на якісних і кількісних показниках одержаних результатів, обґрунтувати їх достовірність, викласти рекомендації щодо їх наукового та практичного використання.

Джерела у списку використаної літератури наводяться одним із таких способів: у порядку появи посилань у тексті, в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків, у хронологічному порядку.

У додатки варто включати допоміжний матеріал, який дає уявлення про обсяг проведеної експериментальної роботи тощо. Оформлена, переплетена робота підписується виконавцем.

Лекція №4

Академічна доброчесність. Принципи та норми академічної доброчесності

Академічна доброчесність передбачає дотримання сукупності принципів і правил поведінки кожного учасника університетської спільноти, спрямованих на формування самостійної та відповідальної особистості, спроможної навчатися, викладати і здійснювати наукову діяльність, дотримуючись етичних та правових норм.

Принципи академічної доброчесності. Академічна доброчесність розглядається крізь призму таких ключових категорій:

Повага до людської гідності, прав людини та рівність учасників освітнього процесу. Визнання того, що кожна людина має право на однакову повагу до своєї гідності, на яку не можна посягати за будь-яких умов; визнання недопустимості порушувати права інших або надавати необґрунтовані привілеї, якщо вони базуються на ознаках раси, кольору шкіри, сексуальної орієнтації, політичних, Релігійних та інших переконань, статі, віку, інвалідності, соціального походження, сімейного та майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак, які були, є та можуть бути дійсними або припущеними, крім випадків, коли таке обмеження має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої належні та необхідні.

Чесність. Недопущення ніяких форм обману, брехні, шахрайства, крадіжки або інших форм нечесної поведінки, які негативно впливають на якість отриманих академічних ступенів.

Справедливість. Неупереджене ставлення учасників освітнього процесу один до одного, об'єктивне, прозоре та незалежне оцінювання результатів навчальної, дослідницької, наукової чи трудової діяльності. Забезпечення справедливості у викладанні, оцінці освітніх досягнень студентів, наукових дослідженнях, кар'єрному розвитку персоналу, отриманні будь-яких нагород, відзнак, ступенів повинно ґрунтуватися на

законних, прозорих, справедливих, передбачуваних, послідовних і об'єктивних критеріях.

Довіра. Наявність атмосфери довіри, яку взаємно поділяють всі члени академічної спільноти, яка заохочує вільний обмін інформацією. Сприяє продуктивній співпраці та творчості, вільному продукуванню ідей та є основою сприятливого соціально-психологічного клімату роботи колективу.

Повага. Виявлення поваги до себе та інших, незалежно від віку, статі та їх місця в освітній та науковій ієрархії.

Відповідальність. Сумлінне та неухильне виконання покладених обов'язків, завдань і функцій, дотримання посадових інструкцій, положень, правил, здатність відповідати за результати своєї діяльності усіма членами академічної спільноти.

Компетентність. Кожен учасник освітнього процесу зобов'язаний підтримувати найвищий рівень компетентності у сфері професійної діяльності та навчання, складником якої є постійне підвищення кваліфікації, освітнього і наукового рівня, впровадження інноваційних форм діяльності.

Прозорість та інформаційна відкритість. Забезпечення вільного доступу до ресурсів інформації, що стосується освітньої, науково-дослідної, господарської та фінансової сфер діяльності, крім тієї, доступ до якої обмежено законодавством, зокрема й шляхом відкритого доступу на офіційній вебсторінці Університету.

Відповідальність за дотримання зазначених вище принципів доброчесності несуть усі без винятку члени університетської спільноти. Дотримання принципів академічної доброчесності в освітній, викладацькій та науковій діяльності стає не лише зразком для наслідування, а й підвищує стандарти освітньої та наукової діяльності та репутацію Університету цілому.

Норми академічної доброчесності. Гідним для студентів і працівників Університету є:

- дотримуватися вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів Університету, не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;
- дотримуватися моральних норм та правил етичної поведінки;
- дотримуватися принципів та правил академічної доброчесності;
- відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні, дослідницькі та робочі завдання;
- своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню славних традицій університету;
- вшановувати та вивчати минуле університету, творчі здобутки його визначних вчених, педагогів, випускників, які вписали яскраві сторінки у літопис вітчизняної та світової освіти, науки і техніки;
- сприяти розвитку позитивної репутації університету;
- сприяти попередженню й викоріненню різних видів порушень під час освітньої, науково-інноваційної та інших видів діяльності;
- сприяти становленню та розвитку партнерських відносин між викладачами і студентами університету;
- підтримувати атмосферу довіри, відповідальності та взаємодопомоги в університетському співтоваристві;
- запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, під яким слід розуміти суперечність між особистими інтересами члена університетської громади та його службовими або навчальними обов'язками, наявність якої може вплинути на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень;
- піклуватися про чистоту власної мови та мови колег.

Дотримання академічної доброчесності науково-педагогічними працівниками передбачає:

- посилення на джерела інформації у разі запозичень ідей, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право;

- контроль за дотриманням цих вимог здобувачами освіти;
- повагу до здобувачів освіти, їхніх батьків, законних представників, незалежно від будь-яких обставин і ознак.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- посилення на джерела інформації у разі запозичень ідей, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право.

Основні види порушень академічної доброчесності

Відповідно до ч. 4 ст. 42 Закону України «Про освіту», основними видами порушень академічної доброчесності є академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво та необ'єктивне оцінювання.

Академічний плагіат – це «оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства» (ч. 4 ст. 42 Закону України «Про освіту»). До академічного плагіату відносяться:

- плагіат фрагментів письмових робіт та повних текстів;
- плагіат ідей, даних, моделей, ілюстрацій тощо;
- відсутність належних посилань за відсутності привласнення авторства;
- помилки цитування.

Самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів.

Прикладами самоплагіату є:

- дуплікація публікацій – публікація однієї і тієї самої наукової роботи (цілком або з несуттєвими змінами) в декількох виданнях, а також повторна

публікація (цілком або з несуттєвими змінами) раніше оприлюднених статей, монографій, інших наукових робіт як нових наукових робіт;

– дуплікація наукових результатів – публікація повністю чи частково одних і тих самих наукових результатів у різних статтях, монографіях, інших наукових працях як нових результатів, які публікуються вперше;

– подання у звітах із виконання різних наукових проектів тих самих результатів як таких, що отримані при виконанні відповідного проекту;

– повторне подання здобувачами освіти письмових робіт, які вже подавалися як звітність із інших дисциплін, без дозволу викладача;

– агрегування чи доповнення даних – суміщення раніше опублікованих і нових даних без їх поділу з відповідними посиланнями на попередню публікацію;

– повторний аналіз раніше опублікованих даних без посилання на попередню публікацію цих даних та раніше виконаного їх аналізу.

Фабрикація – вигадання даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі чи наукових дослідженнях. Фабрикацією є:

– наведення у письмових роботах здобувачів та в наукових роботах вигаданих чи неперевірених даних, зокрема статистичних даних, результатів експериментів, розрахунків чи емпіричних досліджень, фотографій, аудіо- та відеоматеріалів тощо;

– посилання на вигадані джерела інформації або навмисне посилання не на справжнє джерело;

– приписування іншим особам текстів, думок чи ідей, яких вони не висловлювали чи не публікували.

Фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень. До фальсифікації відноситься:

– необґрунтоване корегування результатів власних наукових досліджень чи виконання навчальних завдань (таке, що не базується на повторних чи

додаткових дослідженнях, вимірюваннях або розрахунках, виправленні виявлених помилок тощо);

– наведення у письмових роботах здобувачів та в наукових роботах свідомо змінених літературних даних та даних, отриманих із інших джерел; зокрема, статистичних даних, результатів експериментів, розрахунків чи емпіричних досліджень, фотографій, аудіо- та відеоматеріалів тощо без належного обґрунтування причин і зазначення методики їх корегування;

– наведення неповної або викривленої інформації про апробацію результатів досліджень та розробок.

Обман – надання завідомо неправдивої інформації стосовно власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування. Обманом є:

- включення до співавторів наукових публікацій осіб, що не брали кваліфікованої участі в їх підготовці;
- не включення до співавторів наукових публікацій осіб, що брали кваліфіковану участь в їх підготовці;
- подання як результатів власної праці робіт, виконаних на замовлення іншими особами, або робіт, стосовно яких справжні автори надали згоду на таке використання;
- здавання або представлення різними особами робіт з однаковим змістом як результату власної навчальної діяльності;
- написання чужих варіантів завдань на контрольних заходах;
- використання системи прихованих сигналів (звукових, жестових та ін.) при виконанні групових контрольних заходів з однаковими варіантами;
- несамостійне виконання завдань у випадках, коли не дозволяється отримання допомоги, або не зазначення інформації про отриману допомогу, консультації, співпрацю;
- проходження процедур контролю знань підставними особами;

- симуляція погіршення стану здоров'я, хвороби з метою уникнення контрольних заходів;
- надання відгуків або рецензій на наукові або навчальні роботи без належного проведення їх експертизи.

Хабарництво – «надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі». До хабарництва можуть бути зараховані:

- одержання, провокування або пропонування неправомірної вигоди за отримання позитивної або вищої оцінки при складанні будь-якого виду поточного та підсумкового контролю, а також будь-яких інших переваг у навчальній, дослідницькій чи трудовій діяльності;
- примусові благодійні внески та примусова праця здобувачів освіти та/або їх батьків;
- примусове надання освітніх послуг (примусове репетиторство)

Необ'єктивне оцінювання – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти. Являє собою також:

- невчасне повідомлення здобувачів освіти про систему оцінювання результатів навчання;
- застосування системи оцінювання, що не відповідає декларованим цілям та завданням теми, дисципліни, практики, освітньої програми тощо;
- відсутність об'єктивних критеріїв оцінювання.

Неприйнятним для всіх учасників освітнього процесу є:

- навмисне чи усвідомлене оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору (тексту або ідей) під іменем особи, яка не є автором цього твору, без належного оформлення посилань;
- обман та інші зловживання, а саме: фальсифікація інформації, наукових результатів та наступне використання їх в академічній роботі; підробка підписів в офіційних документах (залікових книжках, актах, звітах, угодах

тощо); використання під час контрольних заходів заборонених допоміжних матеріалів або технічних засобів (шпаргалки, мікронавушники, телефони, планшети тощо); посилення на джерела, які не використовувалися в роботі; списування (реплікація) при складанні будь-якого виду підсумкового або поточного контролю; проходження процедур контролю знань підставними особами; здавання або репрезентація різними особами робіт з однаковим змістом як результату навчальної чи наукової діяльності;

– несанкціонована співпраця, а саме: надання допомоги для здійснення акту академічної нечесності; навмисна чи усвідомлена допомога або спроба допомоги іншому вчинити акт академічної нечесності; придбання в інших осіб чи організацій з наступним поданням як власних результатів навчальної та наукової діяльності (звітів, рефератів, контрольних, розрахункових, курсових, дипломних та магістерських робіт, есе, статей, монографій, навчальних посібників тощо);

– пропонування чи отримання неправомірної винагороди при оцінюванні результатів успішності, виконання навчальних чи дослідницьких завдань;

– використання родинних або службових зв'язків для отримання позитивної або вищої оцінки при складанні будь-якого виду підсумкового контролю або переваг у роботі;

– внесення до списку авторів статей, монографій, підручників тощо осіб, які не брали участі в отриманні наукових результатів та інші види академічної нечесності.

Порушення правил академічної доброчесності не лише паплюжить репутацію Університету, а й зменшує цінність освітніх та наукових ступенів, що здобуваються в Університеті.

Відповідальність за порушення академічної доброчесності може встановлюватися для здобувачів освіти, науково-педагогічних працівників, а також для працівників структурних підрозділів Університету.

До основних видів відповідальності науково-педагогічних працівників за порушення академічної доброчесності належать (ч. 5 статті 42 Закону України «Про освіту»):

- відмова у присудженні наукового ступеня чи присвоєнні вченого звання;
- позбавлення присудженого наукового ступеня чи присвоєного вченого звання;
- відмова в присудженні або позбавлення присудженого педагогічного звання, кваліфікаційної категорії;
- позбавлення права брати участь у роботі визначених законом органів чи займати визначені законом посади.

Основні види відповідальності здобувачів освіти за порушення академічної доброчесності (ч.6 статті 42 Закону України «Про освіту») :

- повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);
- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
- відрахування з університету (крім осіб, які здобувають загальну середню освіту);
- позбавлення академічної стипендії;
- позбавлення наданих університетом пільг з оплати навчання.

Технологічні рішення у забезпеченні академічної доброчесності.

До технологічних рішень, як інструментів протидії порушення академічної доброчесності, належать:

1. Активна участь у проєкті «Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти» (Academic Integrity and Quality Initiative), який реалізовуватиметься в ЗВО України за підтримки Посольства США.
2. Створення інформаційної бази у відкритому доступі, за допомогою якої здійснюється популяризація принципів академічної доброчесності та підвищення рівня обізнаності всіх учасників освітньо-наукової діяльності у питаннях академічної доброчесності:

- створення веб-сторінки «Академічна доброчесність» на офіційному сайті Університету, яка постійно оновлюється актуальними інформаційними та методичними матеріалами, присвяченими питанням корпоративної культури на робочому місці та переваг чесного навчання, інформаційної грамотності, попередженню плагіату та ін.);
- розробка матеріалів, присвячених популяризації принципів академічної доброчесності серед усіх учасників освітнього процесу (банери, інфографіка, роздаткові матеріали тощо).

Впровадження в Університеті просвітницьких функцій академічної доброчесності, за допомогою яких стає можливим **попередження випадків порушення принципів академічної доброчесності:**

- інформаційно-консультативне супроводження науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти через створення відповідних ресурсів на сайті бібліотеки, друк буклетів, пам'яток, дорожніх карт та постерів, розробка та поширення відео-роликів та інша діяльність з промоції принципів академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин;
- реалізація програми підвищення кваліфікації науково-педагогічних і педагогічних працівників, наприклад, за тематикою «Академічна доброчесність в освіті і науці»;
- лекції основних стейкхолдерів вищої освіти (відомих випускників, роботодавців, експертів тощо) з тематики переваг чесного навчання та реалізації наукових досліджень, цикли тренінгів для всіх учасників освітнього і наукового процесів в рамках всеукраїнських та міжнародних проектів з академічної доброчесності, грантових програм тощо;
- проведення семінарів із здобувачами вищої освіти, молодими вченими щодо академічної відповідальності за порушення вимог академічної доброчесності;
- ознайомлення здобувачів вищої освіти й науково-педагогічних працівників із цим Кодексом;

- перевірка випускних кваліфікаційних робіт на предмет академічного плагіату;
- експертна оцінка та (або) технічна перевірка (за допомогою спеціалізованих програмних засобів) щодо ознак академічного плагіату в дослідженнях, підготовлених до захисту тощо;
- інформування здобувачів вищої освіти та молодих вчених про неприпустимість порушення принципів академічної доброчесності та реалізація заходів щодо запобігання проявам академічної недоброчесності за участі Наукового товариства аспірантів і студентів, Ради молодих вчених, провідних фахівців бібліотеки Університету;
- проведення популяризаційних та інформаційно-технологічних заходів (тренінгів, семінарів, відкритих лекцій, навчальних модулів з академічного письма та дотримання принципів академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин тощо);
- моніторинг та опитування щодо випадків порушення академічної доброчесності здобувачами вищої освіти і співробітниками Університету;
- оприлюднення періодичних відкритих звітів щодо рівня дотримання принципів академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин в Університеті;
- проведення наукових досліджень за тематикою академічної доброчесності.

Практичне заняття №1. Поняття про методологію наукового дослідження.

План

1. Методологія дослідження: поняття, функції і структура.
2. Загальнонаукова та конкретнонаукова методологія.
3. Теоретичний та нормативний аспекти методології.
4. Основні елементи та форми методології наукового дослідження.
5. Види та ознаки наукового дослідження.

Поняття і терміни

Методологія, загальна методологія, конкретнонаукова методологія, теоретичний аспект, нормативний аспект, закон, теорія, наукова гіпотеза, реферат, курсова робота, магістерська робота.

Практичні завдання

1. Використовуючи лекційний матеріал, опрацювати додаткову літературу і засвоїти основні положення даної теми.
2. Підготувати науковий реферат із конкретної теми в процесі вивчення обов'язкових та вибіркового дисциплін.
3. Працюючи над магістерським дослідженням, правильно визначити його методологічну основу.

Індивідуальні науково-дослідні завдання (ІНДЗ)

1. Реферат як форма навчальної й науково-дослідної роботи. Правила написання інформативного реферату.
2. Яке значення має курсова робота для здобувачів вищої освіти?
3. Магістр як ступінь вищої освіти.
4. Методи пошуку і збору наукової інформації.

Питання для перевірки засвоєних знань

1. Назвіть основні підходи щодо визначення поняття методологія.
2. Які основні функції методології ви знаєте?

3. Яка головна мета методології науки?
4. Які видатні вчені займалися осмисленням методів наукового пізнання та розробкою його методології?
5. Порівняйте загальнонаукову та конкретнонаукову методологію.
6. Що таке курсова робота?
7. Дайте визначення поняттю магістр.

Практичне заняття 2: Методологія та методи наукового дослідження

План

1. Методологія дослідження: мета та предмет вивчення.
2. Метод дослідження: поняття, його функція та ознаки.
3. Типологія методів наукового дослідження.
4. Методи, які використовуються на емпіричному рівні дослідження.
5. Методи, які використовуються на теоретичному рівні дослідження.

Поняття і терміни

Методологія, метод, спостереження, порівняння, вимірювання, експеримент, абстрагування, аналіз і синтез, індукція і дедукція, ідеалізація, формалізація, історичний метод, порівняльний метод та інші.

Практичні завдання

1. Використовуючи лекційний матеріал, опрацювати додаткову літературу і засвоїти основні положення даної теми.
2. Працюючи над магістерським дослідженням, правильно визначити його методологічну основу.
3. Уміти розрізняти типи методів наукових досліджень.
4. Застосувати у магістерській роботі відповідні методи наукового дослідження та пояснити їх корисність.

Індивідуальні науково-дослідні завдання (ІНДЗ)

1. Метод: його функція та ознаки.
2. Методи теоретичного рівня дослідження.

3. Методи емпіричного рівня дослідження.
4. Від чого залежить вибір методів для певного дослідження?

Питання для перевірки засвоєних знань

1. Поняття "методологія", предмет вивчення методології.
2. Що таке метод наукового дослідження.
3. У чому полягає функція методу та яке його значення?
4. Типологія методів наукового дослідження.
5. Охарактеризуйте методи, які використовуються на емпіричному рівні дослідження.
6. Охарактеризуйте методи, які використовуються на теоретичному рівні дослідження.

Практичне заняття №3. Вибір напрямку наукового дослідження. Поняття наукової проблеми

План

1. Наукова проблема. Формулювання наукової проблеми.
2. Інформаційні, аналогові та гіпотетичні проблеми.
3. Формулювання теми наукового дослідження.
4. Визначення мети, завдань, об'єкта й предмета дослідження
5. Пошук інформації у процесі наукової роботи.
6. Електронний пошук наукової інформації.
7. Поняття, загальна характеристика і вимоги до курсових та магістерських робіт.
8. Основні етапи підготовки курсових та магістерських робіт.
9. Структура і технічне оформлення курсових та магістерських робіт.
10. Підготовка до захисту і захист курсової та магістерської робіт.

Поняття і терміни

Наукова проблема, інформаційна, аналогова, гіпотетична проблема, теоретична тема, методологічна тема, організаційна тема, вступ, висновки, об'єкт дослідження, предмет дослідження, мета і завдання дослідження,

огляд літератури, додатки, літературне оформлення, відгук, рецензія, робоча картотека, магістр, магістерська робота.

Практичні завдання

1. Використовуючи лекційний матеріал, засвоїти основні положення цієї теми.
2. Опрацювати довідник здобувача наукового ступеня та засвоїти основні вимоги щодо написання та оформлення наукового дослідження.

Індивідуальні науково-дослідні завдання (ІНДЗ)

1. Алгоритм написання курсової (магістерської) роботи.
2. Вимоги до технічного оформлення курсової та магістерської робіт.
3. Магістр як ступінь вищої освіти.
4. Процедура захисту та оцінювання магістерської роботи.

Питання для перевірки засвоєних знань

1. У чому полягає різниця між курсовою та магістерською роботами?
2. Яке значення має курсова (магістерська) робота для здобувачів?
3. Назвіть основні вимоги до курсової (магістерської) роботи.
4. У якій послідовності потрібно виконувати курсову (магістерську) роботу?
5. На які етапи поділяється процес роботи над дослідженням?
8. З чого починається підготовчий етап над курсовою (магістерською) роботою?
9. Що таке об'єкт дослідження?
10. Що таке предмет дослідження?
11. З чим пов'язана мета дослідження?
12. Які складові визначення завдання дослідження ви знаєте?
13. Як потрібно працювати з основними літературними джерелами?
14. Коли і як потрібно писати вступ?
15. Яка головна мета висновків?
16. Які вимоги до укладання списку використаних джерел ви знаєте?
17. Яке значення додатків до курсової (магістерської) роботи?

18. Проаналізуйте порядок літературного оформлення курсової магістерської роботи.

19. Назвіть вимоги до технічного оформлення курсової (магістерської) роботи.

Запитання для самоконтролю

1. Розкрийте зміст поняття «методологія». Охарактеризуйте функції методології.

2. Що таке метод наукового дослідження. У чому полягає функція методу та яке його значення?

3. Від чого залежить вибір методів для певного дослідження?

4. Типологія методів наукового дослідження.

5. Охарактеризуйте методи, які використовуються на емпіричному рівні дослідження.

6. Охарактеризуйте методи, які використовуються на теоретичному рівні дослідження.

7. У чому полягає метод «спостереження» та «порівняння».

8. Опишіть «метод словникових дефініцій».

9. Дайте визначення понять «індукція» та «дедукція».

10. Яке значення має курсова (магістерська) робота для здобувачів?

11. Назвіть основні вимоги до курсової (магістерської) роботи.

12. Поясніть, як визначають об'єкт і предмет дослідження.

13. Назвіть вимоги до укладання списку використаних джерел?

14. Проаналізуйте порядок оформлення літератури курсової (магістерської) роботи.

15. Охарактеризуйте значення додатків до курсової (магістерської) роботи?

Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основний перелік:

1. Галян О. В. Методологія наукових досліджень фізичної терміносистеми французької мови. *Актуальні питання іноземної філології: наук. журнал.* Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2020. №12. С. 46-51.
2. Гребенюк Т. В. Академічна доброчесність. Запоріжжя : ЗДМУ, 2021. 108 с.
3. Данильян О. Г. Методологія наукових досліджень. Харків : Право, 2019. 368 с.
4. Дивнич Г., Гайдай Н., Бирюк О. Забезпечення академічної доброчесності здобувачів вищої освіти в навчальному процесі в умовах дистанційного навчання. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка.* Вип. 14-15 (170-171). Чернігів : НУЧК, 2021. С. 175-178. (Серія: Педагогічні науки).
5. Корягін М. В., Чік М. Ю. Основи наукових досліджень. Навчальний посібник. 2-ге вид.. К : Алерта, 2019. 492 с.

Додатковий перелік:

6. Медвідь В. Ю., Данько Ю. І., Коблянська І. І. Методологія та організація наукових досліджень (у структурно-логічних схемах і таблицях): навч. посіб. Суми : СНАУ, 2020. 220 с.
7. Методологія наукових досліджень у галузі: практикум [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. спеціальності 151 «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології», уклад.: Н.І. Бурау, В.С. Антонюк, Д.О. Півторак. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 58 с.
8. Основи наукових досліджень [Електронний ресурс]: навч. посіб. для студ. спеціальності 141 «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка», уклад.: Г. Г. Стрелкова, М. М. Федосенко, А. І. Замулко, О. С. Іщенко. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 120 с.

9.<https://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/Kodeks-akademichnoyi-dobrochesnosti.pdf>

ЗМІСТ

Вступ	3
Лекція №1	4
Лекція №2	7
Лекція №3	11
Лекція №4	18
Практичне заняття №1	29
Практичне заняття №2	30
Практичне заняття №3	31
Запитання для самоконтролю	33
Література	34

**«МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА АКАДЕМІЧНА
ДОБРОЧЕСНІСТЬ»,**

Видання друге, перероблене і доповнене

Галян Оксана Віталіївна

Друкується в авторській редакції

